

Beleidsplan Streekmuseum de Acht Zaligheden 2013-2018

H. VAN DE KLUNDERT & M. DIETZ

Inhoud	
Inleiding	3
Algemeen	4
De Collectie.....	5
Doelgroepen	6
SWOT.....	7
Qua algemeen:	7
Qua collectie:	8
Kansen.....	9
Missie	10
Visie	10
Strategie.....	11
Algemeen	11
Collectie	11
Educatie.....	12
Conclusie.....	13

INLEIDING

De kern van activiteiten van Streekmuseum de Acht Zaligheden zijn het beheren, toegankelijk maken en inzichtelijk maken van de cultuurhistorische geschiedenis van regio ‘De Kempen’.

De cultuurhistorische geschiedenis mag hier in tamelijk enge zin worden opgevat: het betreft vooral de periode 1850-1950 en met name het agrarisch gerelateerde deel van de bevolking.

Het museum staat regionaal goed bekend en krijgt hoge waardering en neemt in de culturele regio een eigen unieke plaats in. In 2010 heeft het museum uit handen van de gedeputeerde de museumprijs van de provincie Noord Brabant ontvangen. Het museum heeft een sterke band met haar onmiddellijke omgeving. Deze verbondenheid komt o.a. tot resultaat in het gemeenschappelijk opzetten en uitvoeren van wisselende exposities en evenementen. Verenigingsjubilea, vieringen maar ook private initiatieven (bijv. particuliere verzamelingen, hobby’s etc). worden aangewend om exposities in te richten. De sterk participatieve benadering wordt als kernkwaliteit ervaren door gemeente, bezoekers en bestuur.

De huidige indeling van het museum en de huidige benadering van doelgroepen is circa 25 jaar geleden tot stand gekomen. Sinds die tijd is er weinig veranderd. Vanwege ontwikkelingen en inzichten met betrekking tot ‘collectie Nederland’, alsmede vanwege ontwikkelingen en het samenspel van erfgoedinstellingen in de regio maar zeker ook vanwege de noodzaak tot het voorkomen van stilstand van het museum zelf, vragen om (her)bezinning op de (huidige) publiekpositie van het museum.

Met de ingebruikname van het ondergrondse depot -waardoor het voormalige zolderdepot min of meer leeg is komen te staan- alsook door ernstige achterstanden in het gebouwenbeheer, is aanpassing van de zolder onvermijdelijk en tegelijk een logische keuze. De voordelen zijn enorm: het gebouw zal in betere staat van onderhoud raken en het gebouw zal in haar oorspronkelijkheid worden gebracht – en tegelijk aan de eisen van deze tijd worden aangepast. De verwachting is dat de verbouwing het museum zowel een publieke als een financiële impuls gaat geven. De mogelijkheden die de verbouwing biedt, m.n. op tentoonstellingsterrein, maakt het ook noodzakelijk de hoofdlijn(en) voor de toekomst te waarderen en indien nodig te herzien.

Vanuit deze twee perspectieven heeft het bestuur een beleid voor de komende vijf jaar ontwikkeld.

ALGEMEEN

Het pand, waarin het streekmuseum thans is gevestigd, dateert van ca. 1890. In 1910 werd de boerderij door blikseminslag verwoest. Op de resten van het pand werd de huidige boerderij gebouwd en in 1970 "gemoderniseerd". Op 9 april 1979 werd de Stichting Museum De Acht Zaligheden opgericht. Zij bracht de collectie van Piet Kwinten onder in het huidige museum, een langgevelboerderij aan de Kapelweg. Op 19 april 1980 vond de verhuizing plaats. Het streekmuseum bestaat uit de boerderij met 'de opkamer, de goeikamer en d'n herd' met tal van oude huishoudelijke gebruiks- en siervoorwerpen. Dit vindt zijn vervolg in de binnenschuur waar de gebruiksvoorwerpen te vinden zijn die nodig waren voor het huishouden. In de er tussen gelegen koeienstal worden wisselexposities gehouden – met een breed scala aan onderwerpen en met een hoog participatief gemeenschapsgehalte.

In de grote buitenschuur allerlei werktuigen en gereedschappen die voorzaten in de landbouw gebruikten: Een smederij, wagenmakerij, kuiperij, klompenmakerij, sigarenmakerij.

Het museum beschikt over een aantal oude volksspelen. Buiten is er o.a. een beugel- en een kegelbaan. Binnen in het "speelhuis" zijn vooral de kleinere spelen opgesteld. In de tuin staan oude fruitbomen, is een ouderwetse bloemenhof, een moestuin met vergeten groenten, net als een veld met oude landbouwgewassen, en een kruidentuin met de kruiden ingericht naar het gebruik. Ook is er een winkeltje, en een kleine vakbibliotheek.

Naast het materiële, zijn de (immateriële) 'arrangementen' een belangrijke poot van het museum; Veel afgenomen arrangementen zijn bijvoorbeeld : Smokkelen in de Kempen, In het spoor van de smokkelaar, Kerken- en Kapellekesroute, Rijke oogst van schrale grond en in december de Kerststallenroute. Daarnaast zijn er nog de jaarlijkse evenementen (Brood en Spelen, de Kunstmarkt en de natuurmarkt) en arrangementen met externe partners (o.a. Wandelen met de contente mens, Smokkelwandeling met de Solex / Daf door de Kempen etc.)

DE COLLECTIE

In de loop van de jaren hebben verschillende conservatoren, assistenten en vrijwilligers de collectie uitgebouwd, deels op basis van bruiklenen, deels op basis van acquisitie.

Al met al kan worden gesteld dat de collectie zich momenteel concentreert op twee pilasters:

1. De woonboerderij met inrichting; Deze collectie bestaat uit een kleine 1200 objecten bestaande uit objecten die vallen onder de categorie ‘huisraad’ zoals meubels, keukengerei, sanitaire aangelegenheden en decoratieve objecten. Deze objecten staan veelal ‘in context’ in het woongedeelte opgesteld.
2. De collecties wagenmakerij, de sigarenmakerij en klompenmakerij; Deze collecties bestaan uit een kleine 1400 objecten en bestaan uit vooral werktuigen en gereedschappen. Deze groep wordt ‘in context’ in de buitenschuur tentoongesteld.

Daarnaast bevindt zich (grotendeels) in het depot nog een aantal noemenswaardige collecties:

3. De textiel collectie welke bestaat uit een kleine 1200 objecten in de categorieën huishoudelijk textiel, kleding, kleden en kledjes.
4. De collectie warmtebronnen: circa 250 objecten bestaande uit kruiken, beddenpannen, stoven, ovens, kachels en kooktoestellen.
5. De collectie devotionalia ofwel katholieke religieuze gebruiksvoorwerpen bestaande uit zo’n circa 400 objecten;
6. Persoonlijke accessoires, zo’n circa 350 objecten, zoals rookwaren, hoeden en petten, brillen, reisbenodigdheden etc.
7. Recreatieve objecten waaronder de spellen en het speelgoed vallen, samen zo’n circa 200 objecten.
8. Schilderijen en tekeningen van Kempische (amateur)kunstenaars (ca. 65 stuks)

Tot slot zijn er wat kleine collecties zoals “de douane” (ca. 50 objecten), poppen (ca. 50 objecten) en hout gesneden beelden.

De tuin, de spelletjes en spelen en nog een tweede collectie douane behoren vooralsnog niet tot de collectie, maar tot de rekwisieten.

DOELGROEPEN

Het museum kent en richt zich op een viertal gedifferentieerde doelgroepen, die sterk van elkaar verschillen en elk geheel eigen redenen hebben het museum te bezoeken:

1. De plaatselijke en regionale bevolking; Komen af op kortlopende exposities en evenementen; Het statische gedeelte is hen doorgaans bekend.
2. Busgroepen - vanuit het hele land en België; Komen voor algeheel vermaak – dus het totale pakket van woonboerderij en tijdelijke expositie;
3. Regionale toeristen; Komen in het algemeen af op het woongedeelte en nemen de tijdelijke expositie en passant mee.
4. Kinderen en jeugd: Vanuit de basisscholen uit de regio komen kinderen naar het museum in het kader van het project “Jet en Jan jong” en “Museumschatjes”, beide opgezet en uitgewerkt door Erfgoed Brabant. De eerste klassen van twee middelbare scholen komen jaarlijks een kennismakingsbezoek brengen.

SWOT

Doordat het museum aan een aantal omstandigheden (feiten) is gebonden, wordt zij nu beperkt in het uitdragen van haar kennis. Hierdoor is er weinig ruimte voor “bevordering van de kennis omtrent de volkskunde in dit gebied en de verspreiding van de aldus verworven kennis met andere in deze werkzame instellingen“.

Algemeen:

Sterkten
<p>Het museum heeft een sterke participatieve band met haar onmiddellijke omgeving.</p> <p>M.n. bij tijdelijke tentoonstelling is er verregaande samenwerking met veel groepen uit de omgeving. Is een sterkte maar brengt zeker ook risico's met zich mee.</p> <p>Het museum heeft een sterk actief programma (routes, wandelingen etc.).</p> <p>Het museum heeft een hoog 'sociale interactie' met medewerkers en publiek.</p> <p>In het museum hangt een sfeer van comfort en voelt men zich op het gemak.</p>
Zwakten
<p>Het woongedeelte heeft een te statische opstelling.</p> <p>De buitenschuur is vanwege de authentieke constructie (koud, vocht) slechts geschikt voor educatieve opstellingen met robuuste objecten.</p> <p>De binnen schuur heeft een gedateerde opstelling.</p> <p>Er zijn twee educatieve programma's voor scholen namelijk Jet en Jan en Museumschatjes. Beiden zijn ontwikkeld en uitgevoerd door Brabants Erfgoed.</p> <p>Het gebouw is tamelijk 'hokkerig'.</p> <p>Er zijn nogal wat objecten in langdurige bruikleen.</p>
Bedreigingen
<p>Er zijn veel 'museumboerderijen' met een woongedeelte uit circa 1900;</p> <p>De groep deelnemers aan arrangementen in de huidige vorm (mn de busroutes) is eindig: de ervaring en overtuiging is dat jongere generaties deze vorm niet aan spreekt.</p> <p>Cijfers over eenmalige bezoekers versus herhalingsbezoekers zijn er niet.</p> <p>Beperkte diepte en varia in de educatieve onderwerpen.</p>

Collectie:

Sterkten
Gelijkmatige en royale ‘basis’ collectie van prima kwaliteit (C-stukken ¹) Het museum bezit naast een gedegen ‘volkenkundige’ collectie op het gebied van het boerenbedrijf en het boeren wonen, een aantal behoorlijk hoogwaardige collecties waaronder devotionalia, warmtebronnen, douane en smokkelobjecten, onderwijs en schilderijen van Kempische schilders met typisch Kempische onderwerpen. Hoogwaardig oraal erfgoed (verhalen en anekdotes behorend bij routes en evenementen). Herkenningsgraad van de bezoeker is hoog. Tuin, met name de kruidentuin, is dan wel geen collectie maar wordt enorm gewaardeerd.
Zwakten
Ontbreken A- en B stukken Er is geen acquisitiebeleid. Het museum krijgt spullen aangeboden en per aanbod wordt bekeken of we het accepteren: passieve acquisitie.
Bedreigingen
Authenticiteit van het gebouw (aanpassingen uit 1970; aanbouw kantoorruimtes) Kritieke massa van de collectie (Ook) Het streekmuseum heeft geen evenredige verhouding in het aantal geëxposeerde objecten en het aantal depotgeplaatste objecten. Diversiteit en te weinig samenhang in gebouw en collectie : Nieuwe inkom/hal staat los van tentoonstellingsruimte, terwijl er objecten tentoongesteld worden die verband houden met wisseltentoonstelling. De wisseltentoonstellingsruimte ligt nu niet praktisch. Uniciteit van de collectie; Het museum is zeker niet de enige met een ‘agrarische’ collectie. Het mondeling erfgoed is niet geregistreerd en vastgelegd waardoor het erg kwetsbaar is.

¹ Collecties worden ingedeeld in A, B en C objecten, waarbij C stukken van voornamelijk regionaal belang zijn en relevant voor eigen collectie zijn maar wanneer nodig nog goed vervangbaar. A stukken zijn van nationaal belang en nagenoeg niet te vervangen. B stukken vallen tussen A en C stukken in.

Kansen:

Algemeen

Door het scherper definiëren kan een meer zichtbare en meer unieke plaats in de museale wereld verworven worden en boven de status ‘een van de vele museumboerderijen’ uit gaan stijgen.

Door het scherper definiëren van collectie en beleid, kunnen B of A stukken gecollectieerd gaan worden en kunnen mogelijk bruiklenen in eigendom omgezet worden.

Er is momenteel een groeiende interesse in geschiedenis en met name naar de ‘zelf beleefde geschiedenis’ (1930-1980). Dit betekent dat wat de bezoekers kunnen herkennen uit de eigen beleving veel interesse en belangstelling krijgt.

Door het aannemen van ‘concept denken’ kan een sterker (duidelijker) product met een geheel eigen identiteit, gecreëerd worden. Dergelijke producten verkopen goed.

Actieve deelname aan tentoonstellingen is mogelijk en wordt door het publiek gewaardeerd. Iets kunnen doen of ergens aanzitten maakt het museumbezoek leuker en aantrekkelijker. (minder statisch museum bezoek).

Het opzetten van educatieve programma’s voor scholen.

Het “vercollectieren” van het orale erfgoed.

Het (verder) verbijzonderen van de tuin

MISSIE

Om zwaktes aan te pakken, bedreigingen te weerstaan, sterktes uit te buiten en kansen te benutten wil het museum zich conceptueel richten op het uitdragen van een breed verhaal over verleden, heden en toekomst van landbouw en industrie in de Kempen.

De vastgestelde vier essenties van Kempische historie (DNA) zullen hierbij inspirerend zijn:

- landsgrenzen (1813-1945)
- agrarisch en ambachtelijk bestaan (1850 -1950)
- Veranderend landschap en industrialisering (va. 1950-1980)
- Katholieke signatuur (1850-1960)

Het museum wil warm en gastvrij blijven en richt zich op een breed en algemeen publiek. Het museum hecht er sterk aan haar onafhankelijke financiële positie te behouden.

VISIE

De innige wil, wens en overtuiging is het museum naar een meer professioneel niveau te tillen. Hiervoor gaat ingezet worden op de volgende vier verbeteringen:

- Het aanbieden van inhoudelijk goede en esthetisch hoogwaardige tentoonstellingen, die ruime tijd (kunnen) blijven staan;
- Het aanbieden van meer en eigen educatieprogramma's;
- Als ook het professionaliseren van het collectiebeheer door het volledig automatiseren van de registratie en door het ontwikkelen van een depotbeleid;
- Als ook door het professionaliseren van het collectiebeleid door het opstellen van een collectie, acquisitie en dequisitieplan;

De verwachting is dat met name door de eerste twee punten, een toename gerealiseerd kan worden van én het aantal jonge bezoekers (scholieren) én het aantal eerste bezoekers én het aantal herhalingsbezoekers. Door dit toegenomen museumbezoek zal de dreiging van de te verwachte afname van het aantal busgroepen het museum gecompenseerd worden en het museum grotendeels financieel zelfvoorzienend kunnen blijven.

Anderzijds zullen bovenstaande maatregelen het museum meer bekendheid, status en professionaliteit als museumbedrijf opleveren, waarmee het zich een geheel eigen, verdiende en toekomstbestendige plaats in het Nederlandse museumbestel verwerft.

STRATEGIE

Algemeen

De statische opstelling van de woonboerderij is een aandachtspunt maar vanwege de hoge waarderingsfactor zeker geen top prioriteit. Ook de buitenschuur is voor verbetering vatbaar. Maar de eerste prioriteit wordt gelegd bij de binnenschuur, koeienstal en het verbouwen van de zolder, waarmee de tentoonstellingsruimte wordt uitgebreid. Er gaat ingezet worden op een drietrapsraket:

1. Het (meer of minder) *permanente* boerderij gedeelte (woonhuis en voormalige koeienschuur) met een vaste opstelling;
2. De binnenschuur voor *kortlopende* participatieve exposities (zoals nu de voormalige koeienstal in gebruik is);
3. De verbouwde zolder met *semipermanente* tentoonstellingen die om de één of twee jaar wisselt;

Hierdoor zal een betere balans tussen afwisseling én stabiliteit worden bereikt en zullen er meer objecten ter beschikking en nut van het algemene publiek komen.

Door het wisselen van de functie van de koeienschuur en de binnenschuur wordt de loop door het gebouw logischer en dus zal er meer samenhang in gebouw/tentoonstellingsruimten ontstaan. Daarbij is het zowel handig als voor het publiek ‘netter’ dat de ruimte van de kortlopende participatieve tentoonstelling afgesloten kan worden bij het in- en uitruimen. Speciale aandacht zal er moeten komen voor de plaats van de hal in dit geheel.

Naar verwachting wordt het boerderijgebouw meer oorspronkelijk en thematisch uitgediept : in de koeienstal en op de zolder kunnen (semi)permanente exposities over het Kempische leven worden ingericht. De onderwerpen zullen aansluiten op de missie en gerelateerd worden aan de kernwoorden ‘variatie’ en ‘diepgang’. Ook zal worden getracht aan de interesses van de verschillende doelgroepen tegemoet te komen.

Ook zal wetenschappelijk onderzoek aangemoedigd worden ter bevordering van de kennis over deze regio, door de samenwerking op te zoeken met universiteiten. Het voordeel moet worden gezocht in wederzijdse kruisbestuiving waarmee een hoger niveau van kwaliteit en diepgang in tentoonstellingen bereikt zal worden. Verworven kennis zal worden gedeeld met collega instellingen.

Collectie

Het tweede punt waarop gestuurd gaat worden is het opstellen van een collectiebeleid met een bijbehorend acquisitie en dequisitiebeleid. De huidige hoeveelheid agrarische en ambachtelijke gereedschappen is enorm en steekt boven de andere thema's uit. Er zal gezocht worden naar meer balans. Niet alleen zal het voor het museum, de medewerkers en vrijwilligers duidelijk moeten zijn ‘wat wel en wat niet’, ook de communicatie met de gulle gevers moet hierin gaan voorzien en zal er ingezet moeten worden op actieve acquisitie en netwerken. Het doel is tenminste enkele topstukken (A of B stukken) binnen te halen. Door een kwalitatief goede, uitgebalanceerde collectie wordt (vanzelf) er aansluiting gezocht (en gevonden) met ‘Collectie Nederland’.

Een tweede belangrijk aandachtspunt wordt het vercollectioneren van het orale erfgoed. Hiervoor wordt samenwerking gezocht² met Universiteit van Tilburg.

Een derde aandachtspunt wordt het in eigendom proberen te verkrijgen van omvangrijke en langdurige bruiklenen.

Tot slot zal de collectie, wanneer digitaal ontsloten, ter beschikking van het publiek worden gesteld via de website.

Educatie

Er zal gestreefd worden naar het aanbieden van een eigen educatieprogramma. Omdat er veel middelen nodig zijn om dit te realiseren en het erg arbeidsintensief is, zal het huidige aanbod van Brabant Erfgoed als algemene basis worden genomen en worden uitgebouwd / gespecialiseerd op Streekmuseummuseum de Acht Zaligheden.

In eerste instantie zal de bron (bovenbouw) basisschoolkinderen worden aangeboord. De redenen hiervoor zijn nogal divers: het vakinhoudelijke programma van de basisschool wisselt over het algemeen minder als bij het secundaire onderwijs. Het samenwerken met vakinhoudelijke docenten van het secundaire onderwijs wordt over het algemeen ervaren als veeleisend³: programma's moeten aan veel eisen voldoen om in het lespakket te passen, en door de passie van vakdocenten voor 'hun' vak is de roep naar variatie in lespakketten groot.

Door jongere kinderen te enthousiasmeren en te leren hoe leuk een museumbezoek is, is er een relatief grote kans op een herhalingsbezoek met ouders of grootouders.

² En hopelijk verkregen

³ Gebaseerd op ervaringen van het RHCE en Bibliotheek Eindhoven.

CONCLUSIE

Door het verbouwen / materiaal onderhouden van de boerderij gaan een aantal zaken in gang gezet worden, waarvan dit beleidsplan het eerste resultaat is.

Het is duidelijk geworden dat als het museum met zijn tijd mee wil gaan, er op alle museale taken ingezet moet gaan worden:

- Collectiebeleid : opstellen en uitvoeren acquisitie en dequisitieplannen;
- Collectiebeheer : het verder automatiseren van de registratie, het beschikbaar stellen van de collectiegegevens via internet en het vastleggen van orale historie;
- Tentoonstellingsbeleid: het afstemmen en (her)invullen van de expositieruimtes;
- Het aanbieden van educatie.

Het bestuur en de conservatoren erkennen dat de ambitie erg hoog ligt, maar hebben alle vertrouwen in stabiele basis én de potentie van Streekmuseum De Acht Zaligheden en de kwaliteiten van alle betrokkenen.

Is vastgesteld in de bestuursvergadering van 28 augustus 2013:

W. Burgmans,
Voorzitter

L. Meurs-Schellekens
Secretaris